

USING EXPONENTIAL SMOOTHING FOR ADAPTIVE CONTROL OF IRRIGATION SYSTEM

O. Polivoda, A. Rudakova, N. Sarafannikova
Kherson National Technical University

Key words:	ABSTRACT
Model Adaptive control Exponential smoothing Irrigation system	The possibility of applying the exponential smoothing method for adaptive control of irrigation system to form a watering mode in water distribution operative control with the dynamics forecast of soil moisture is analyzed.
Article history:	
Received 18.10.2012 Received in revised form 01.11.2012 Accepted 20.11.2012	
Corresponding author:	
O. Polivoda A. Rudakova N. Sarafannikova E-mail: pov81@ukr.net, Rudik5a@rambler.ru, Natyta161079@yandex.ua	

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ЕКСПОНЕНЦІАЛЬНОГО ЗГЛАДЖУВАННЯ ДЛЯ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ІРИГАЦІЙНОЮ СИСТЕМОЮ

О.В. Поливода, Г.В. Рудакова, Н.В. Сарафаннікова
Херсонський національний технічний університет

Проаналізована можливість застосування методу експоненціального згладжування для адаптивного управління іригаційною системою, з метою формування режимів поливу при оперативному управлінні водорозподілом з урахуванням прогнозу динаміки вологості ґрунту.

Ключові слова: модель, адаптивне управління, експоненціальне згладжування, іригаційна система.

Іригаційні системи широко використовуються для подачі води на сільськогосподарські угіддя в посушливих регіонах. Метою оперативного управління іригаційною системою є підтримка оптимального режиму зволоження ґрунту, що забезпечує максимальну врожайність сільськогосподарських культур. Синтез управління повинен здійснюватися на основі аналізу динаміки вологості ґрунту в умовах невизначеності щодо складу ґрунтів, об'ємів випадкових опадів, способу розподілу зрошувальних вод і водоспоживання вирощуваних культур, що вимагає застосування принципів адаптивного управління.

АВТОМАТИЗАЦІЯ

Для моделювання динаміки вологості в орному шарі прийнято використовувати рівняння Дарсі, що описує процеси фільтрації води в ґрунті [1]:

$$\frac{\partial w}{\partial t} = \frac{\partial}{\partial z} \left[k(w) \frac{\partial \psi(w)}{\partial z} + k(w) \right] - I_w,$$

де w — об'ємна вологість ґрунту, I_w — об'єм води, що видаляється з одиниці об'єму ґрунту в одиницю часу (наприклад, гідратація, споживання води рослинами і ін.), $k(w)$ — функція вологопровідності ґрунту, $\psi(w)$ — водний потенціал ґрунту, z — просторова координата, що відповідає глибині орного шару.

Застосування методу кінцевих різниць дозволяє отримати дискретизовану модель динаміки розподілу води в орному шарі, придатну для аналізу вологості ґрунту на будь-якій глибині [2]:

$$\begin{cases} \frac{dw}{dt} = f(w) + b(w)u + q, \\ y = Cw, \end{cases}$$

де $w = (w_0, w_1, \dots, w_k, \dots, w_N)^T$ — вектор стану (значень вологості ґрунту по глибині); $f(w)$ і $b(w)$ — безперервні функції, залежні від елементів вектора стану, що формуються на основі гідрофізичних характеристик ґрунту; $q = (q_0 -TR(w_1) \dots -TR(w_{N-1}) q_N)^T$ — вектор зовнішніх дій, що включає інтенсивності опадів q_0 , водоспоживання культур по шарах $TR(w_i)$, $i = \overline{1, N-1}$, а також стікання води в підорний шар q_N ; C — матриця, що формується згідно структури системи вимірювання вологості; u — вектор управління, сформований з урахуванням типу поливної системи; y — вектор виходу, що представляє доступні для вимірювання значення вологості ґрунту.

Після лінеаризації рівняння (2) можна представити у вигляді

$$\begin{cases} \hat{w} = A\hat{w} + B\hat{u} + q, \\ y = C\hat{w}, \end{cases}$$

де $\hat{w} = w - w_s$ і $\hat{u} = u - u_s$ прирости щодо деякого сталого стану $w_s = (w_{0s}, \dots, w_{Ns})$ і заданих управління u_s відповідно; A , B і q — матриці, що мають постійну структуру, значення яких повинні періодично коректуватися залежно від умов функціонування системи.

При розробці і реалізації систем адаптивного управління застосування моделі виду (2) викликає обчислювальні складнощі пов'язані з аналізом великої кількості розв'язків рівняння Ріккати. Одним з шляхів спрощення рішення задачі оптимального управління є використання лінеаризованої моделі виду (3) і застосування методу експоненціального згладжування [3].

Метою досліджень є аналіз можливості застосування методу експоненціального згладжування для адаптивного управління іригаційною системою, що дозволить здійснювати формування режимів поливу при оперативному управлінні водорозподілом з урахуванням прогнозу динаміки вологості ґрунту.

В іригаційних системах бажаний рух системи $y(t)$ визначається по заданих графіках оптимальної вологості для конкретних сільгосп культур за весь вегетаційний період. Приклад графіка оптимальної вологості і допустимих діапазонів ΔW_i приведений на рис. 1.

Необхідний рух системи можна апроксимувати як рух об'єкту першого порядку, який описується рівнянням

$$\dot{y} + a_1 y = b_0 u,$$

де параметри a_1 і b_0 невідомі, вихід y і управління u — вимірювані величини. Для цього весь вегетаційний період розбивається на N інтервалів, в яких досліджувану траєкторію можна представити функціями виду

$$y_i^*(t) = a_i + b_i \cdot e^{-a_i t}, \quad i = \overline{1, N} \quad (5)$$

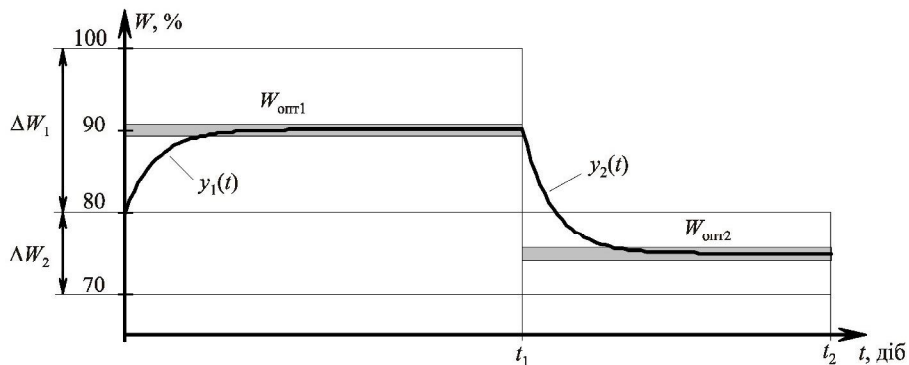

Рис. 1. Типовий графік оптимальної вологості

Функцію оптимальної вологості, що задається, можна записати як

$$y^*(t) = \sum_{i=1}^N y_i^*(t - t_i) \cdot 1(t - t_i), \quad (6)$$

де t_i — моменти зміни режиму вологості, $1(t - t_i)$ — одинична ступінчаста функція.

Коефіцієнти a_i , b_i і a_i визначаються для кожного інтервалу на основі реальних графіків оптимальної вологості. Бажаний рух описуватиметься рівнянням (5), якщо рівняння основного контура за відсутності зовнішнього впливу буде мати вигляд

$$\Delta \dot{y}_i + \alpha_i \Delta y_i = 0, \text{ де } \Delta y_i = y_i(t) - y_i^*(t). \quad (7)$$

З метою забезпечення заданої траєкторії руху алгоритм управління основного контура зазвичай формується у вигляді [3]

$$u = k \Delta y. \quad (8)$$

Підстановка рівняння (7) в рівняння об'єкту (4) дозволяє визначити коефіцієнт підсилення k як

$$k = -\frac{\alpha - a_1}{b_0}. \quad (9)$$

Оскільки параметри a_1 і b_0 невідомі, можна скористатися їх оцінками $\hat{a}_1$ і $\hat{b}_0$. Тоді алгоритм управління прийме вигляд

$$u = -\frac{\alpha - \hat{a}_1}{\hat{b}_0} \Delta y. \quad (10)$$

Оцінки невідомих параметрів a_1 і b_0 можна визначити за допомогою градієнтного алгоритму ідентифікації на основі ідентифікаційної моделі в лінійній параметричній формі $\Delta y = W a$, де $W = (\Delta \tilde{y} \quad \tilde{u})$ — сигнальна матриця, $a = (\lambda - a_1 \quad b_0)^T$ — вектор невідомих параметрів [3]. Для цього можна скористатися співвідношеннями:

$$\begin{pmatrix} -\hat{a}_1 \\ \hat{b}_0 \end{pmatrix} = -\gamma \begin{pmatrix} \Delta \tilde{y} \\ \tilde{u} \end{pmatrix} e_n, \text{ або } \hat{a}_1 = \gamma \Delta \tilde{y} e_n, \hat{b}_0 = -\gamma \tilde{u} e_n, \quad (11)$$

де γ — коефіцієнт підсилення; $\Delta \tilde{y} = \frac{1}{p + \lambda} \Delta y$ і $\tilde{u} = \frac{1}{p + \lambda} u$ — результат пропускання змінних Δy і u відповідно через фільтр з передаточною функцією $1/(p + \lambda)$; e_n — прогнозована похибка, яку можна визначити як

$$e_n = \Delta\tilde{y}\lambda - \Delta\tilde{y}\hat{a}_1 + \tilde{u}\hat{b}_0 - \Delta y. \quad (12)$$

Структурна схема моделі системи управління з експоненціальним згладжуванням згідно рівнянь (7) — (12) приведена на рис. 2.

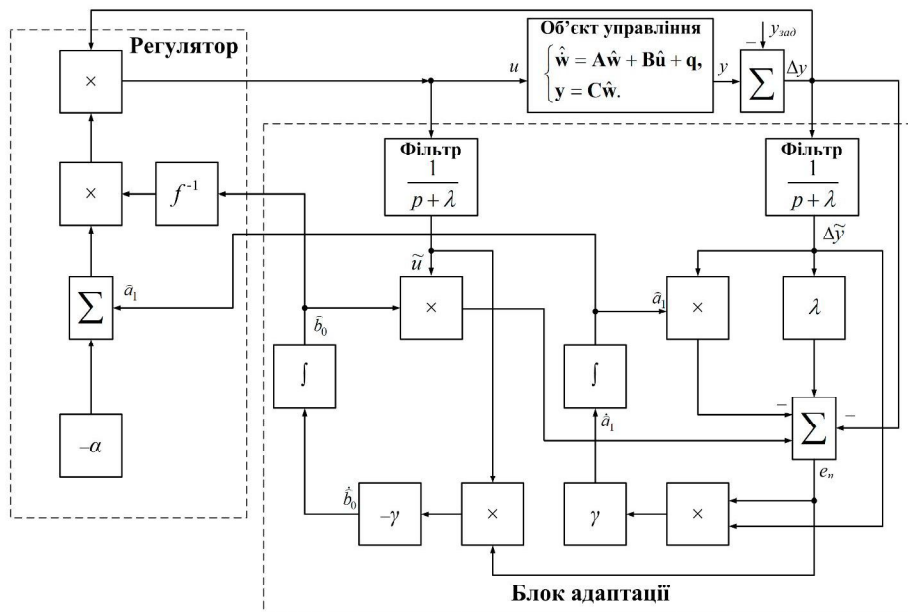

Рис. 2. Структура системи з експоненціальним згладжуванням

Моделювання зміни рівня вологості проводилося для червоно-коричневого суглинного ґрунту при вирощуванні буряків, оптимальна вологість для яких складає: з 1 по 80 день — $W_{\text{опт1}} = 90 \pm 10 \%$; з 80 по 160 день — $W_{\text{опт2}} = 75 \pm 5 \%$.

Результати моделювання при $y_1^*(t) = 90 - 10,154e^{-0,147t}$ і $y_2^*(t - 80) = 75 + 10,154e^{-0,147(t-80)}$ наведено на рис. 3.

Вихід графіків за межі допустимих діапазонів ΔW_t у момент зміни режиму ($t = 80$ діб) можна усунути шляхом здійснення випереджувального управління, інтервал якого Δt можна визначити за результатами моделювання рівня вологості ґрунту протягом всього вегетаційного періоду. Згідно рис. За Δt складе три доби.

Ефективність управління істотно залежить від підбору значень коефіцієнта підсилення γ і параметра фільтру λ , тому був проведений аналіз збіжності алгоритму ідентифікації і якісних показників перехідних процесів при управлінні з експоненціальним згладжуванням залежно від γ і λ .

Коефіцієнт підсилення γ сильно впливає на характер збіжності алгоритму ідентифікації при визначенні $\hat{a}_1$ і $\hat{b}_0$. Результати моделювання наведені на рис. 4.

Як показують дослідження, на деякому малому інтервалі збільшення коефіцієнта підсилення γ може привести до збільшення швидкості збіжності. Поза вказаним інтервалом подальше збільшення цього коефіцієнта може привести до коливань і повільнішої збіжності (рис. 4. в, г).

Від вибору параметра фільтру λ залежить поведінка системи в установлених і перехідних процесах відпрацьовування заданого впливу. Із збільшенням λ зростає час регулювання, запізнювання і розгону.

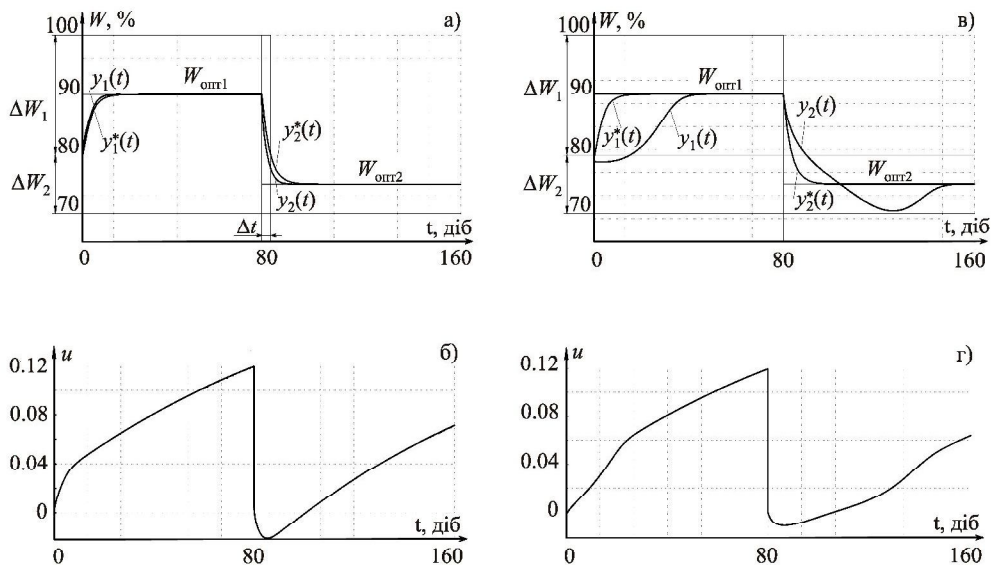

Рис. 3. Результати моделювання рівня вологості і управління з коефіцієнтами настройки:
 а) — б) $\lambda = 0,1, \gamma = 10$; в) — г) $\lambda = 1, \gamma = 20$

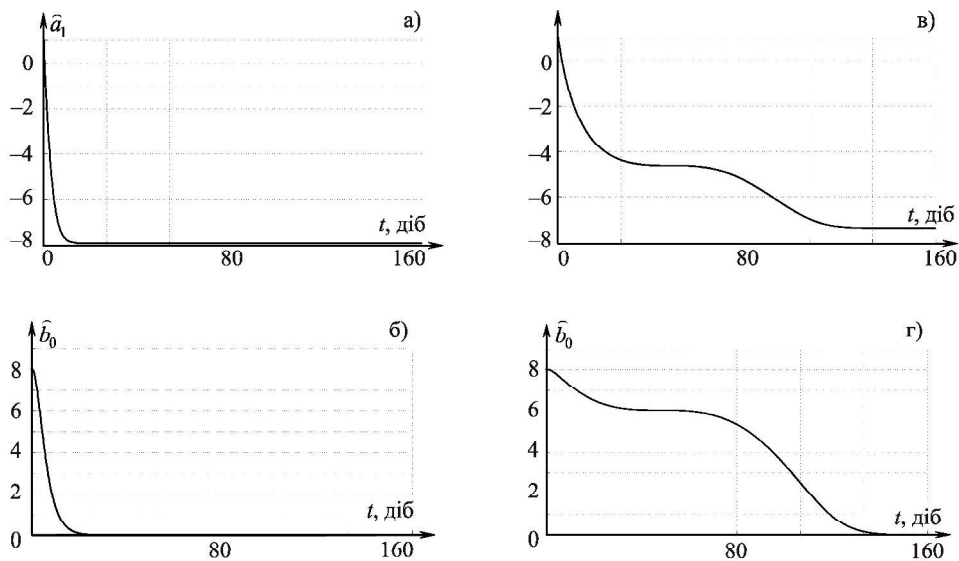

Рис. 4. Результати моделювання оцінок $\hat{a}_1$ і $\hat{b}_0$ при коефіцієнтах настройки:
 а) — б) $\lambda = 0,1, \gamma = 10$; в) — г) $\lambda = 1, \gamma = 20$

Аналіз результатів моделювання залежності показників якості регулювання від настройок коефіцієнтів λ і γ показав, що оптимальне значення параметра фільтра $\lambda^* \in [0,1; 0,3]$, а коефіцієнта підсилення $\gamma^* \in [10, 15]$.

Висновки

Методи експоненціального згладжування дозволяють синтезувати управління системою водополіву, траєкторія руху якої зводиться до заданої. Для використання комп'ютеризованих систем управління процесом водорозподілу в іригаційних системах розглянутий метод адаптивного управління з експоненціальним згладжуванням необхідно представити в дискретній формі.

Література

1. *Рыжова И.М.* Математическое моделирование почвенных процессов. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. — 82 с.
2. *Поливода О.В.* Динамическая модель распределения влаги в пахотном слое / О.В. Поливода, Н.И. Рыженко, А.В. Рудакова // Вестник Херсонского национального технического университета. — 2010.—№3(39). — С. 374 – 380.
3. *Ким Д.П.* Теория автоматического управления. Т.2. Многомерные, нелинейные, оптимальные и адаптивные системы: Учеб. пособие. — М.:ФИЗМАТЛИТ, 2004. — 464 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА ЭКСПОНЕНЦИАЛЬНОГО СГЛАЖИВАНИЯ ДЛЯ АДАПТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ИРРИГАЦИОННОЙ СИСТЕМОЙ

О.В. Поливода, А.В. Рудакова, Н.В. Сарафанникова
Херсонский национальный технический университет

Проанализирована возможность применения метода экспоненциального сглаживания для адаптивного управления ирригационной системой, с целью формирования режимов полива при оперативном управлении водораспределением с учетом прогноза динамики влажности почвы.

Ключевые слова: модель, адаптивное управление, экспоненциальное сглаживание, ирригационная система.